

Eläkeliiton suurkysely: Eläkeleikkaukset kääntyisivät itseään vastaan -kulutus ja luottamus vaarassa

Laaja kysely osoittaa, että eläkeläiset ovat vakavin seurauksin osallistuneet säästöihin – lisäleikkaukset heikentäisivät kansantaloutta ja luottamusta.

Eläkeliitto saa säännöllisesti palautetta eläkeläisten toimeentuloon liittyvistä haasteista. Julkisessa keskustelussa on viime aikoina esitetty näkemyksiä, joiden mukaan eläkkeitä tulisi leikata julkisen talouden tasapainottamiseksi. Näihin vaatimuksiin on liitetty myös voimakkaita väitteitä siitä, että eläkeläiset olisivat jääneet sopeutustoimien ulkopuolelle.

Halusimme yleisellä tasolla kartoittaa, miten eläkkeen varassa elävät itse suhtautuvat tilanteeseen, jos heidän eläkettään pienennettäisiin pysyvästi, ja kuinka perusteltuna he tällaista vaatimusta pitävät. Keräsimme aiheesta eläkeläisten omia näkemyksiä kyselyn avulla.

Kysely toimitettiin Eläkeliiton jäsenille. Lisäksi se oli kaikille avoinna Eläkeliiton verkkosivuilla ja Facebookissa 11.2.–25.2.2026 välisen ajan.

Kysely sisälsi 14 monivalintakysymystä sekä yhden avoimen vastauskentän. Vastaaminen ei ollut pakollista. Niissä kysymyksissä, jotka oli merkitty pakollisiksi, vaihtoehtona oli myös ”En halua vastata”.

Kyselyyn saatiin 12 436 vastausta. Avoimeen vastauskenttään kirjoitti 4 626 vastaajaa. Kaikki vastaajat olivat yli 60-vuotiaita. Heistä puolet oli 70–80-vuotiaita, ja yli 80-vuotiaiden osuus kaikista vastaajista oli 7 prosenttia.

Vastaajista 70 prosenttia oli naisia. Lähes kaikki (95 %) olivat kokoaikaisesti vanhuuseläkkeellä.

Tulokset antavat selkeän kuvan eläkkeen varassa elävien yleisistä mielipiteistä sekä niiden taustalla olevista syistä. Julkisessa keskustelussa on esitetty väite, että eläkeläiset eivät olisi osallistuneet julkisen talouden sopeuttamiseksi tehtyihin säästötoimiin. Kyselyn tulokset sekä tilasto- ja tutkimustieto eivät kuitenkaan tue tätä näkemystä.

Keskustelu eläkkeistä nojaa puutteelliseen kokonaiskuvaan

Eläkejärjestelmä muodostaa moniulotteisen ja vaikeasti hahmotettavan kokonaisuuden. Sen ymmärtäminen edellyttää laaja-alaista ja monipuolista asiantuntemusta. Saman vaatimustason tulisi täytyä myös silloin, kun käydään kansantaloutta koskevia merkittäviä keskusteluja ja esitetään järjestelmään kohdistuvia muutosvaatimuksia.

Keskustelu eläkejärjestelmän mutkikkaasta kokonaisuudesta pätevästi ja perustellusti on kuitenkin vaikeaa. Helppoa se ole senkään vuoksi, että jokaisella osapuolella on oma, keskenään erilainen, kriittinen huolensa. Tämä ruokkii tarkoitushakuista ja mielikuvapohjaista argumentointia sekä vastakkainasettelua.

Julkisuudessa esitettyjä eläkkeiden leikkausvaatimuksia on näkyvästi perusteltu väitteellä, että toisin kuin muut väestöryhmät, eläkeläiset eivät olisi osallistuneet säästötoimiin. Tällaisia näkemyksiä ja leikkausvaatimuksia on tuonut esiin useampi toimija.

Samanaikaisesti nykyinen hallitus on kiristänyt eläkkeiden verotusta sekä erityisesti eläkeläisiä koskevia tulonsiirtoja. Hallitus on myös ilmoittanut, ettei eläkkeitä leikata kuluvalle hallituskaudella.

Yhtenäistä käsitys siitä, mitä ”leikkaaminen” käytännössä tarkoittaa, ei niin ikään ole. Leikkauksia vaativilla tahoilla on kullakin oma näkemyksensä ”leikkaamisesta” aivan samoin kuin siitä, kuinka paljon tulisi leikata, millä keinoin ja keiltä eläkkeitä leikattaisiin.

Keskustelussa ei ole yhteisesti jaettua näkemystä siitä, millä mittarilla ”osallistuminen säästötalkoihin” määritellään. Mitataanko osallistuminen mahdollisesti euroina, prosenttiosuutena tuloista, tulon ostovoiman mukaan vai leikkauksiin osallistumisesta seuraavien hyvinvointivaikutusten mukaan?

Samoin ei ole yhteistä ymmärrystä siitä, kuinka valtiontalouden tasapainottamiseksi jo tehdyt ja nyt ehdotetut leikkaukset jakautuisivat vaikutuksiltaan symmetrisesti eri väestöryhmiin. Eläkeläisiä vaaditaan osallistumaan ”säästötalkoihin”, mutta se tehdään ilman määriteltyjä muuttujia.

Vaatus ”yhtä paljon osallistumisesta” on pelkistävä ja suoraviivaistava. Kun osallistumista esimerkiksi tarkastellaan kansantaloustieteellisesti elinkaaritasolla, eläkeläisen osallistuminen on jo tapahtunut, jolloin asettelu ”kumpi osallistuu vähemmän nyt” on harhaanjohtava -ja tällainen voi tuntua jopa loukkaavalta.

Ihmisen elinkaaren kautta tarkasteltuna ihminen maksaa veroja työiässä ja saa tulonsiirtoja lapsuudessa ja vanhuudessa. Eläkeläinen ei välttämättä ole ajankohtaisesti ”nettomaksaja”, mutta voi olla ollut sitä koko työuransa.

Leikkausvaatimuksia koskevasta keskustelusta puuttuu kokonaisvaltainen ja tosiasioihin perustuva tieto. Keskustelua seuraava joutuu muodostamaan näkemyksensä pelkistävän ja osin tulkinnanvaraisen tiedon pohjalta.

Selvä viesti kentältä: Eläkkeiden leikkauksille ei hyväksyntää

Noin 80 % kyselyyn vastanneista on seurannut eläkkeiden leikkauksista käytävää julkista keskustelua. Valtion velkaa pidetään todellisenä ongelmana, mutta eläkkeisiin puuttumista ei pidetä oikeana tai oikeudenmukaisena ratkaisuna. 87% vastaajista suhtautui ”eläkkeiden leikkaamiseen” torjuvasti.

Eläkkeitä ei ole lupa leikata, sillä pienempi eläke vaarantaisi toimentulon. Muut kuin taloudelliset syyt ovat oikeudellisia, yhteiskunnallisia sekä inhimillisiä.

Toimeentulon rajamailla – pienikin heikennys horjuttaa arkea

Vastaajista 36 %:lla omat tai kotitalouden rahat riittävät sopivasti tällä hetkellä. Toimeentulon vaikeuksista sitä vastoin ilmoitti yli puolet. Lähes 15 % kertoi nykyisellään joutuvansa tinkimään välttämättömistä menoista koska rahat eivät riitä. Säästöön jäi rahaa vain joka kymmenennellä.

”1600 eurolla tilille kuussa ei ole mitään mistä leikata. Lääkkeet, asuminen ja ruoka vievät aivan kaiken.”

”Eläke n.1500 kuussa josta asumiseen menee 2/3 osa. Harrastuksiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen ei ole varaa eikä ole varaa käydä lasten luona, junalippu 80 e/meno paluu, sitä rahaa ei löydy eikä lapsilta voi pyytää kun heilläkin tiukkaa.”

”Isopalkkaisten on hyvä puhua eläkkeiden leikkauksista. Eläkeläiset ovat osallistumassa kyllä lääke-, ruoka, terveydenhuollon ja monilla muilla maksujen korotuksilla. Kannattaa tulla alas ja alkaa elää 1000 e kuukausituloilla, niin tietää mitä on olla pienituloinen eläkeläinen.”

Niukkuuden kokemus on helposti ymmärrettävissä eläkkeiden suuruutta koskevien tilastojen valossa. Suuri osa suomalaisten eläkkeistä ei ole suuria: yli 3 000 euron bruttoeläkettä kuukaudessa sai vuonna 2024 vain 15 % eläkkeensaajista. Joka kolmas sai alle 1 500 euron suuruista eläkettä kuukaudessa.

Joka viidennen eläke jäi alle 1250 e/kk; heidän keskieläkkeensä oli 1000 e/kk. Mediaanieläke vuonna 2024 oli 1848 e/kk. ETK 2025

Eläkkeiden indeksikorotukset vuosina 2025 ja 2026 ovat jääneet pieneksi maltillisesti toteutuneen hintojen nousun takia (ansioeläkkeissä 1,3 % ja 0,88 %; verorahoitteisissa eläkkeissä 0,1 % ja 0,5 %. ETK, Kela)

Mediaanieläkkeen (1848 euroa) suuruinen bruttoeläke on verojen ja veroluontoisten maksujen jälkeen noin 1500 e/kk. 1500 euron suuruista kuukausituloa ei voida pitää suurena tulona. Näin on aivan riippumatta siitä, onko kyseessä henkilön palkkatulo vai eläke.

Leikkausten makrotalousvaikutuksia epäillään – ostovoiman heikentäminen kääntyy itseään vastaan

Eläkeläisten säännöllinen, tasainen tulovirta kohdentuu perushyödykkeiden kulutukseen. Eläkkeet pitävät yllä työpaikkoja, yrittäjyyttä ja kansantalouden kasvua. Kun kansantaloutta on tarve kasvattaa, eläkkeiden tason alentaminen kääntyisi itseään vastaan.

”Eläkeläiset käyttävät tulonsa suoraan kulutukseen.”

”Jos ostovoima heikkenee, se näkyy kaupoissa ja palveluissa.”

”Leikkaukset vähentävät verotuloja.”

”Eläkkeistä puhutaan aina bruttovaikutuksen kautta, kun minusta oikeampaa olisi puhua nettovaikutuksesta, siis niin, että huomioitaisiin maksetut tulo- ja kirkollisverot, kulutusverot (sähkö-, ajoneuvoverot, ALVit jne), koska ainakin omassa taloudessamme raha kiertää, eikä jää minnekään makaamaan.”

Vuoden 2022 verotuksessa eläkeläisiltä kerättiin veroa lähes 7,5 miljardia euroa (eläkemenot: noin 37 mrd/e, eläkeläisten keskimääräinen vero- ja maksurasitus: noin 20 %). Summa on merkittävä julkisen talouden näkökulmasta. Kulutuksen kautta syntyy lisäksi arvonlisäveroa ja muita välillisiä veroja.

Eläkeläisten varallisuus siirtyy sukupolvelta toiselle. Vuonna 2021 perintö- ja lahjaveroa maksettiin yhteensä 826 miljoonaa euroa. Eläkeläiset siis eivät ainoastaan kuluta julkisia varoja, vaan myös rahoittavat julkisia palveluja merkittävällä panoksella.

Eläkejärjestelmästä maksettava eläke nähdään vahvasti oikeutena, ei harkinnanvaraisena etuutena

Siihen puuttuminen koetaan omaisuudensuojan heikentämisenä. Moni rinnastaa vaaditut leikkaukset jo ansaitun palkan takaisinperintään tai omaisuudensuojan heikentämiseen.

”Eläke on lykättyä palkkaa – se on minun omaisuuttani.”

”Ensimmäiseen työpaikkaan menin 12-vuotiaana. Olen maksanut työeläkejärjestelmää. Opiskelin lainarahalla, asuntolainan korko lähes 10 %, nyt haluan elää kohtuullisesti työeläkkeeni avulla”

Vastaajat korostavat lähes yksimielisesti, että he ovat pitkien työuriensa aikana rahoittaneet työeläkejärjestelmää. Työuraa on usein takana 40–50 vuotta.

Monet odottivat oikeudenmukaisempaa ja käytyä leikkauskeskustelua kokonaisvaltaisempaa näkemystä sukupolvien välisestä keskinäisestä vastuusta

"Me vanhat olemme ahkerasti rakentaneet tämän hyvinvointiyhteiskunnan. Ikääntyneet ovat rakentaneet ja rahoittaneet nykyisten työikäisten mahdollisuudet. Pieneläkeläiset ovat tehneet raskasta työtä, kaikilla ei ollut taloudellisia mahdollisuuksia koulutukseen."

"Suuri joukko suurista ikäluokista on kouluttanut itse itsensä 16v. lähtien työnsä ohessa ilman opintolainoja, -rahaa, asumistukia yms."

Työeläkejärjestelmä tuli vasta 60-luvulla, joten vanhempamme eivät sitä aiemmin kartuttaneet ja heidän eläkkeensä jäivät pieniksi. Meille alkoi kertyä eläke vasta 23v., vaikka työt aloitettiin jo 16v."

Useat meistä saimme/saamme pienet perinnöt, lapsemme onneksi saavat enemmän."

Olemme auttaneet/hoitaneet vanhempiamme, lapsiamme ja lapsenlapsia."

Maksamme veroja!"

"Suuret ikäluokat ovat rakentaneet Suomea tekemällä uskollisesti työtä, maksamalla veronsa ja nyt he ovat arvottomia, rasite ja vanhuus pelottaa! Avuttomana on heitteillä!"

Vain joka kymmenes kannatti eläkkeiden leikkaamista

Kohde oli selvä: pieniä eläkkeitä ei kukaan halunnut leikata. Vaikka noin puolet vastaajista koki tulevansa toimeen tuloillaan, myös he osoittivat tukea itseään heikommin toimeentulevia eläkeläisiä kohtaan.

"Huippueläkkeitä voi verotuksella tasata."

"Jos on leikattava niiltä kansalaisilta, jotka tämän hyvinvointiyhteiskunnan ovat rakentaneet, leikataan sitten niistä eläkkeistä, joissa leikattavaa löytyy, so yli 5000 e/kk eläkkeistä."

Suurin osa vastaajista kokee oman taloutensa olevan vahvasti riippuvainen nykyisen eläkkeensä tasosta, sen reaaliarvon säilymisestä sekä verotuksen kohtuullisuudesta. Maksussa olevan eläkkeen tai indeksikorotusten leikkaaminen koettiin kaikkein kriittisimmiksi keinoiksi selviytymisen kannalta (82 %). Lähes yhtä kriittinen keino olisi verotuksen kiristäminen (76 %).

Kun pienikin heikennys tulotasoon koetaan ongelmalliseksi, voidaan päätellä, että taloudellinen liikkumavara on monilla eläkeläisillä melko pieni.

Taloudellinen epävarmuus rakentuu useista samanaikaisista tekijöistä

Selvitimme asioita, jotka erityisesti tekevät taloudellisen tilanteen epävarmaksi (n = 9 447).

Niistä vastaajista, jotka ilmoittivat, etteivät kotitalouden rahat riitä elämiseen, toimeentulovaikeuksien yleisimmiksi syiksi nousivat pienet tulot (46 %), korkeat asumiskulut (43 %) sekä sairauskulut (40 %). Jokseenkin usein taloudellisen epävarmuuden taustalla oli myös puskurin puuttuminen: 25 % ilmoitti, ettei säästöjä ollut lainkaan tai ne olivat tarpeeseen nähden liian pienet.

Lisäksi 14 % vastaajista ilmoitti taloudellisten vaikeuksien syyksi omien lasten tai lastenlasten taloudellisen auttamisen. Taloudellisen hyväksikäytön kohteena kertoi olevansa 2,1 % kysymykseen vastanneista.

Viimeisen 12 kuukauden aikana 42 % kaikista vastaajista (n=12 436) kertoi joutuneensa turvautumaan säästöihinsä.

Tulosten perusteella kotitalouksien taloudellinen epävarmuus kytkeytyy ensisijaisesti rakenteellisiin tekijöihin: tulojen riittämättömyyteen sekä välttämättömien menojen, erityisesti asumis- ja sairauskulujen, korkeaan tasoon. Taloudelliset vaikeudet eivät siis näyttäydy yksittäisinä poikkeustilanteina, vaan arjen perusmenoihin liittyvinä pysyväisluonteisina haasteina.

Samanaikaisesti tulokset osoittavat puskurien haurauden. Neljännes vastaajista ilmoitti, ettei säästöjä ole lainkaan tai ne ovat riittämättömät, ja 42 % kaikista vastaajista on viimeisen vuoden aikana joutunut turvautumaan säästöihinsä. Tämä viittaa siihen, että monen kotitalouden taloudellinen liikkumavara on rajallinen ja pienetkin muutokset tuloissa tai menoissa voivat horjuttaa taloudellista tasapainoa.

Pieni mutta merkittävä osuus (2,1 %) ilmoittaa olevansa taloudellisen hyväksikäytön kohteena, mikä tuo esiin taloudelliseen haavoittuvuuteen liittyviä erityisiä riskitekijöitä.

Voidaan todeta, että taloudellinen epävarmuus rakentuu useiden samanaikaisten tekijöiden varaan ja koskettaa laajaa joukkoa vastaajia.

Eläkeläiset ovat osallistuneet säästötalkoisiin -osa jopa hengellään

Valtaosa vastaajista (75 %) koki, että eläkeläisten toimeentulo on jo heikentynyt useiden päätösten seurauksena, kuten veronkiristysten, omavastuuosuuksien ja asiakasmaksujen korotusten sekä asumistuen leikkausten myötä.

Verotusta on jo kiristetty

Vastaajien mukaan niissä tuloluokissa, joissa suurin osa eläkkeistä on, eläkkeen verotus on jo nyt palkkatulon verotusta kireämpää.

”Moni elää pienen eläkkeen varassa, jota verotetaan jo nyt rankemmin kuin palkkatuloa.”

”Verotusta ne varmaan haluavat kiristää, koska ei kai vaikkapa Varman eläkevarat mitään leikattavia valtion rahoja ole. Eläkkeiden verotus on jo nyt kireämpää kuin palkkatulojen, joten kyllä eläkeläiset ainakin minun mielestäni nykyiselläänkin kantavat kortensa kekoon.”

Eläketulon verotusta kiristettiin nykyisen hallituksen toimesta 1.1.2025 alkaen noin 22 500–57 500 euroa vuodessa eläkettä saavien osalta.

Kun hallitus kevensi vuoden 2026 palkkatulon verotusta, se ei kuitenkaan tehnyt samaa kevennystä eläketuloon. Sitä vastoin eläketulon verotusta kiristettiin tulovälillä noin 41 000–126 000 e/v. Näin eläketuloryhmään noin 41 000–57 000 e/v. kohdennettiin peräkkäin jo toinen korotus. Hallitus korotti myös eläkkeensaajan sairaanhoitomaksua 1.1.2026 alkaen.

Vastaajat katsovat, että samansuuruista tuloa tulisi johdonmukaisesti kohdella verotuksessa samalla tavalla riippumatta siitä onko tulon lähde palkka vai eläke.

Etuuksien leikkaukset ja indeksijäädytykset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon omavastuuosuuksien korotukset ovat osuneet suureen joukkoon eläkeläisiä

Koska valtaosa eläkkeistä ei ole suuria ja julkisten sote-palvelujen käyttö on eläkeläisillä laajamittaista, juuri eläkeläiset ovat olleet leikkausten ytimessä. Moni vastaaja kysyi, miten selviän jos sairastun?

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat nousseet merkittävästi vuosina 2020–2026. Vuoden 2025 alussa korotettiin perusterveydenhuollon maksuja 22,5 % ja erikoissairaanhoidon maksuja 45 %. Vuoden 2026 alussa maksuja korotettiin edelleen noin 6,93 %, mikä tarkoitti joidenkin maksujen yli 30–50 % kokonaisuusviimeisen viiden vuoden aikana. *THL 2025, STM 2026*

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen vuosiomavastuuosuus on noussut. Kun vuonna 2020 maksukatto oli 683 euroa, vuonna 2026 se on 815 euroa. Kyseessä on noin 19,5:n nousu.

Useat vastaajat kuvasivat tilanteita, joissa terveydenhuollon palveluihin ei voinut turvautua taloudellisista syistä. Lääkärikäyntejä oli lykätty tai vältetty, ja kaikkia määrättyjä lääkkeitä ei ollut taloudellisista syistä mahdollista hankkia. Hammaslääkäriin ei ole ollut varaa. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että hintojen nousu ja mahdollinen lääkityksen lisääntyminen pakottaisivat tinkimään muista menoista.

Myös lääkeomavastuuosuuksiin tehtävät korotukset ovat osuneet suoraan eläkeläisiin.

”Terveydenhuollon tila huolestuttaa, ainoastaan yksityiseltä saat apua. Rahalla. Joka on taas pois ruuasta ja muusta.”

”Ahdistus lisääntyy kokoajan kun eläkkeiden pienentämisestä puhutaan. Lääkkeet pitää arpoa mitä ostaa jos eläke pienenee.”

”Kaikki kallistuu, ja jos joutuisin lääkkeitä lisäämään, olisi jostain pakko luopua.”

”Lääkärissä käyntejä joutunut välttämään, vaikka tarvetta olisi ollut. Kaikkia lääkkeitä en ole pystynyt hakemaan.”

Keskimääräistä suuremman sairastavuuden vuoksi iäkkäillä tiedetään olevan käytössä enemmän lääkkeitä kuin muilla ikäryhmillä. *Fimea, Kela 2021* Yli 65-vuotiaille kirjoitettiin vuonna 2021 yhteensä 9,9 miljoonaa sähköistä lääkemääräystä, mikä vastaa 39 % kaikista sähköisistä lääkemääräyksistä. *Kari, Rättö, Sarnola, Jormanainen, Koskinen 2022*

Samaan aikaan kun lääkkeiden hinnat hieman laskivat 1.12.2026, Kela-korvattavien lääkekustannusten omavastuuosuudet puolestaan nousivat. Lääkkeiden alkuomavastuuta on korotettu 50 eurosta 70 euroon vuoden 2026 alusta lukien. Lisäksi alkuomavastuu ja vuosiomavastuu korottuvat vuosittain kansaneläkeindeksin mukaisesti.

Eläkkeensaajan asumistukeen on kohdistettu useita heikennyksiä vuosille 2024–2027

Väite siitä, että eläkeläiset olisivat säästyneet etuuksien leikkauksilta ei saa tukea vastaajilta.

”Eläkeläisten asumistukia on jo leikattu reilusti ja puututtu siihen jos eläkeläisellä on jotain omaisuutta tai rahaa säästössä äkkinäisiä ylimääräisiä kuluja varten. Siis myöskin pientä eläkettä saavat jo joutuvat kurituksen kohteeksi.”

”Asunnottomuus on vastassa nyt jo. Asun kylmässä mökissä ja olen asunnoton kun en saa asumistukea. En pysty maksamaan vuokraa. Ei rahat riitä. Nyt isot sähkölaskut ja ulosotto velat.”

”Minulla on pieni eläke ja asumistukesi on leikattu. Jos näin jatkuu minun on etsittävä jostain halvempi asunto, mut tiedän että ei niitäkään ole.”

”Asunto on asia joka huolestaa eniten jos kustannukset nousevat en selviä vuokrasta. Joudun muuttamaan halvempaan kauas lapsistani jotka auttavat minua.”

Eläkkeensaajan asumistuen perusteet ovat tällä hetkellä heikommat kuin ne olivat vuonna 2023.

Eläkkeensaajan asumistukeen on tehty indeksijääditys, minkä seurauksena tuen määräytymisperusteita ei tarkisteta elinkustannusten nousun mukaisesti. Eläkkeensaajan asumistuen enimmäisasumismenoja sekä huomioon otettavia lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksia ei ole korotettu vuosina 2024–2026.

Eläkkeensaajan asumistuen varallisuutta koskevia ehtoja tiukennettiin 1.1.2025 alkaen. Omaisuusrajoja alennettiin, ja tulot ja omaisuus alkoivat pienentää eläkkeensaajan asumistukea aiempaa enemmän. Muutos pienensi 1.1.2025 yli 200 000 henkilön saamaa tukea. Tuki lakkasi kokonaan noin 7 600 saajalta.

Tehtyjen leikkausten vuoksi eläkkeensaajan asumistuen reaaliarvo on heikentynyt. Vaikka kansaneläkkeisiin on vuoden 2026 alussa tehty 0,5 % indeksikorotus, pienikin eläkkeen nousu on osalla tuen saajista johtanut asumistuen pienenemiseen, koska asumistuen tuloajat eivät ole muuttuneet. Tilanne on kohtuuton.

Asumistuki on tarkoitettu niille eläkeläisille, joilla eläkkeen määrä ei yksin riitä kattamaan kohtuullisia asumiskuluja. Vuoden 2024 joulukuussa eläkkeensaajan asumistukea sai 202 400 henkilöä. Heistä noin kolme neljästä oli yli 65-vuotiaita. *Kela 5.6.2025.*

Hoivapalvelujen riittävydessä ja turvallisuudessa on jopa henkeä vaarantavia puutteita

Vastausten perusteella osa ikääntyneistä kokee, että julkisen talouden säästötoimilla on ollut heidän kannaltaan vakavia ja ihmisarvoa heikentäviä seurauksia. Kyse ei ole ainoastaan koetusta epävarmuudesta, vaan tilanteista, joissa palvelujen riittämättömyys uhkaa vaarantaa terveyden ja turvallisuuden.

”Laitoshoidossa olevien ja ikääntyneiden huonokuntoisen eläkeläisten asema on todella huono. Kotihoidossa roikutetaan ääriajoille, koska hoivapaikkoja ei ole riittävästi. Hoivapaikoissakin on liki ala-arvoinen hoito ja huolenpito.”

”Pelottaa ajatella tulevaisuutta, jos vointi huononee ja tarvitsee hoivapalveluja. Nykyisellä eläkkeelläni nettona n.1900 e/kk en pysty niitä maksamaan. En ymmärrä, miten meiltä pientä eläkettä saavilta voisi leikata, kun olemme toimeentulon rajamailla.”

”Pelottaa tulevaisuus pärjäämisestä ja saako mitään hoivaa. Parempi varmaan kuolla pois, kun sairauksien kanssa muutenkin vaikeaa.”

”Vanhusten tilanne Suomessa tällä hetkellä hävettävän huonossa kunnossa. Laitospaikat vähennetty ja mihinkään ei pääse hoitoon. Huonokuntoiset kotona heitteillä, ei paljon auta jos kotihoito käväisee.”

”Pelkään että en saa apua jos jotain minulle sattuisi. Asun yksin eikä minulla ole ketään”.

Palvelujen rahoituksen tulisi vastata todellista ja kasvavaa palvelutarvetta. Ikääntyneiden palvelutarpeen tyydyttämisestä on säästetty jättämällä niitä järjestämättä ja leikkaamalla niitä. Yhä harvemmat ikääntyneet saavat kotihoidon ja asumisen palveluja, vaikka palvelujen tarve on jyrkässä kasvussa. *Korhonen, Kröger, Linnosmaa, Danielsbacka 2024*

Välttämättömiin, tarpeenmukaisiin palveluihin ei ole kohdennettu riittävää rahoitusta vaan keskeiset toimenpiteet ovat tähdänneet säästämiseen.

Rahoituksen vähentäminen on johtanut tilanteisiin, joissa hoivakodeissa on tapahtunut epäselviä kuolemantapauksia ja vakavia hoitovirhe-epäilyjä. Kun palvelujen järjestämisessä on säästetty turvallisuuden vaarantumiseen asti väite, etteivät eläkeläiset olisi osallistuneet säästötalkoisiin, on tosiasiallisesti kestämaton.

Laaja huolestuneisuus ja kokemus vähättelystä

Yhteensä 80 % vastaajista kertoo olleensa huolestunut eläkkeiden leikkauksia koskevista vaatimuksista ainakin useana päivänä kyselyyn vastaamista edeltäneen kahden viikon aikana.

Kolmasosa kertoi olleensa huolestunut suurimpana osana päivistä tai lähes joka päivä. Vastaukset osoittavat, että vaatimukset aiheuttavat eläkkeen varassa eläville laajaa psyykkistä kuormitusta.

Lähes joka päivä huolestuneiden (20,4 %) osuus on erityisen korkea.

Tulokset huolestuneisuudesta ovat tärkeitä. Se kertoo, että talouskeskustelu koskettaa osalla vastaajista hyvin syvää ihmisarvon kokemusta. Havainto viittaa jatkuvaan epävarmuuden kokemukseen, stressin lisääntymiseen sekä taloudellisen turvallisuuden horjumiseen. Kyse ei ole yksittäisestä satunnaisesta huolesta, vaan osalla vastaajista jatkuvasta psyykkisestä kuormituksesta.

"Tuntuu, että on vain taakaksi tälle yhteiskunnalle, nyt kun on työelämälle jo kaikkensa antanut. Toisen luokan kansalainen. Tekee surulliseksi."

Myös selkeitä toivottomuuden tunteita ilmaistiin:

"Elämän ilo katoaa"

"Olemme ongelmajätettä"

"Parempi varmaan kuolla pois"

"Moni ystäväni toivoo että eutanasiaa sallittaisiin jos senioreiden kohtelu jatkuu tällaisena. Itse aion pyytää että lääkäri lisää dnr (do not resque) merkinnän sairaskertomukseeni. Jos sydän pysähtyy en halua että herätetään henkiin uudestaan koska nykymeno pelottaa. Joka vuosi tuo lisää haasteita. ... Pakkodigitalisaation (suomi.fi) läpivieminen väkisin kauhistuttaa."

Eläkkeiden leikkauksia koskevissa vaatimuksissa ei ole kyse vain taloudesta vaan myös arvostuskokemuksesta. Vastaukset peilaavat eläkkeellä olevien kokemusta heidän sosiaalisesta ja symbolisesta asemastaan yhteiskunnassa: esitetäänkö heidät ongelmana ja tullaanko eläkeläiset nähdä vain kulueränä?

80 % koki että eläkeläisiä kohdellaan huonosti tai on vähätelty poliitikkojen kannanotoissa. 73 % koki, että eläkeläisiä kohdellaan huonosti tai on vähätelty tiedotusvälineissä. Sosiaalisessa mediassa huonoa tai vähättelevää kohtelua koki 70 %.

Kun neljä viidestä vastaajasta kokee poliitikkojen vähättelevän eläkeläisiä, kyse ei ole yksittäisten henkilöiden kokemuksesta vaan kollektiivisesta näkemyksestä. Tämä on merkittävää, koska poliitikot edustavat ja käyttävät päätöksentekovaltaa. Heidän puheensa ja päätöksensä vaikuttavat eläkeläisten taloudelliseen turvallisuuteen. Poliittinen retoriikka voi muokata myös mediakeskustelua.

Myös mediaa ja sosiaalista mediaa koskevat osuudet (70–73 %) ovat erittäin korkeita. Tämä kertoo siitä, että kokemus huonosta kohtelusta on laaja-alainen ja ulottuu useille yhteiskunnallisille areenoille.

Kokemus julkisesta vähättelystä voi heikentää luottamusta päätöksentekijöihin. Se voi lisätä eläkeläisten ulkopuolisuuden tunnetta ja luoda sukupolvien välistä jännitettä.

Vastaajat kokivat leikkauksia esittävien olevan kaukana eläkeläisten todellisuudesta.

”Nuoret 20-40-vuotiaat suunnittelijat, kansanedustajat sekä hyvätuloiset tutkijat esittävät mielellään leikkauksia, koska eivät ymmärrä eläkeläisten todellisuutta, pieniä tuloja ja sairastelua tai kykyä liikkua.

Olisivat kokeeksi kuukauden tai vuoden eläkeläisinä omalla tulevalla leikatulla eläkkeellä!”

Vain 4 % vastaajista katsoo, että eläkeläiset itse ovat riittävästi edustettuna eläkejärjestelmää koskevassa julkisessa keskustelussa. Tämä viittaa vahvaan aliedustettuna olemisen kokemukseen ja kokemukseen vaikutusmahdollisuuksien puutteesta.

Ihmisarvon alentumisen kokemus, osattomuus ja poliittisen kuulluksi tulemisen puuttuminen ovat yhteiskunnallinen demokratiakokemuksen haaste.

Ikääntyneet ovat identiteettitietoinen yhteiskunnallinen voimavara

Eläkeläisiä ei tule käsitellä päätöksenteossa yhtenä massana, muistutettiin avovastauksissa.

Eläkeläiset eivät ole yhtenäinen ryhmä ikänsä, koulutuksensa, työkokemuksensa, sosiaalisen tai taloudellisen asemansa, terveydentilansa, toimintakykynsä, mielenkiinnonkohteidensa, eikä minkään muun yksittäisen nimittäjän suhteen. Ainoa asia, mikä eläkkeellä olevia ihmisiä viimekädessä yhdistää on se, että he ovat eläkkeellä.

”Me eläkeläiset olemme erittäin kirjava joukko eri ikäisiä, eri kuntoisia, eri fyysiset, taloudelliset ja henkiset kyvyt ja lähtökohdat omaava kansanryhmä. Meitä ei pitäisi myöskään kohdella päätöksenteossa vain yhtenä kansanryhmänä koodilla vanhus tai eläkeläinen. Meissä löytyy niitäkin joilla on poliittista painoarvoa tai taloudellisesti ns. ”pinkka” kunnossa. Meistä muutammat saattavat jopa ajatella että pitääkö tunkkinne, ei meidän enää tarvitse yhteiskuntaa pitää pystyssä.”

Eri mittareilla arvioituna eläkeläiset tuottavat niin aineellista kuin aineetonta yhteiskunnallista vaurautta. Tiedetään, että noin 70 % isovanhemmista hoitaa lapsenlapsiaan. Tämän rahallinen arvo on vuosittain noin 540 miljoonaa euroa. *Topo, Jyrkämä 2020*

Myös kyselyn tulokset osoittavat, että eläkeläiset ovat keskeinen osa perheiden taloudellista ja hoivaan liittyvää tukiverkostoa. 85 % antaa apua tai hoivaa lapsilleen tai lapsenlapsilleen. Yleisintä on taloudellinen tuki (36 %), pienten lasten hoito (35 %) ja lastenlasten harrastusten tukeminen.

Asia, josta kyselyyn vastanneet luopuvat viimeisenä on omien lasten ja lastenlastensa tukeminen. Vain yksi kymmenestä ilmoittaa tinkivänsä lastenlasten luonapidosta, siitä mikäli toimeentulo heikkenee. Vastuuntunto ja priorisointi on vahvaa ja sitä tehdään jopa oman toimeentulon kustannuksella.

Eläkeläisiä voidaan pitää perheverkoston nettovaikuttajina. He ovat merkittävä taloudellinen tukija, hoivan tarjoaja ja arjen mahdollistaja. Heidän panoksensa tukee työikäisten jaksamista ja lasten hyvinvointia.

Jos eläkkeitä leikataan, vaikutus ei kohdistu vain eläkeläisiin. Myös lasten ja lastenlasten saama tuki on vaarassa heikentyä. Paine esimerkiksi julkiseen varhaiskasvatukseen voi kasvaa. Mahdolliset eläkkeiden leikkaukset eivät siten vaikuttaisi ainoastaan eläkeläisiin itseensä, vaan laajemmin sukupolvien väliseen hyvinvointiin ja epävirallisiin tukirakenteisiin.

”Eläkeläiset ovat valtava voimavara ja palveluiden käyttäjä. Päättäjien täytyisi ymmärtää, että tätä voimavaraa ei saa vaarantaa puuttamalla eläkkeisiin, eikä olisi saanut puuttua muihinkaan eläkeläisiin kohdistuviin leikkauksiin.

Mummien ja vaarien mahdollisuus osallistua lastensa ja lastenlastensa auttamiseen väliaikaisten taloudellisten vaikeuksien aikana on turvattava, koska yhteiskunta ei sitä pysty tekemään.”

Eläkeläiset eivät ole pelkästään tulonsiirtojen saajia vaan myös aktiivisia työvoiman tarjoajia: Osa kyselyyn vastanneista työskenteli jopa kokopäiväisesti. Tiedetään, että joka kymmenes alle 68-vuotias eläkeläinen käy töissä. Yhä useampi tätä vanhemmista tekee vähintään osa-aikatyötä. ETK 2024

Eläkeläiset muodostavat myös keskeisen aineettoman arvon tuottajaryhmän, tuotiin esiin avovastauksissa.

”Eläkeläiset ovat aktiivisia toimijoita eri yhdistyksissä, tekevät paljon vapaaehtoistyötä, monen yhdistyksen toiminta loppuisi ilman eläkeläisiä. Eläkeläiset maksavat veroja palkansaajia enemmän ja käyttävät rahaa palvelujen ostoihin. Moni meistä auttaa iäkkäitä vanhempiaan, jos he asuvat vielä kotona. Suurin osa eläkeläisistä on hyväkuntoisia ja asuvat edelleen kotona ja ovat aktiivisia yhteiskunnan jäseniä, eivät taakkana yhteiskunnalle.”

Vapaaehtoistyön tekijöistä kaikkein aktiivisin ryhmä ovatkin eläkeläiset: noin 40 % 65–79-vuotiaista tekee vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistoiminnan arvo Suomessa vuonna 2023 oli 3,2 miljardia euroa. Jyrkämä, Topo 2020; Kansalaisareena 2024

Kela arvioi eri ikäisten antaman omaishoidon ja epävirallisen avun kokonaisarvon olevan 2 miljardia euroa vuosittain. Tästä ainakin puolet on yli 65-vuotiaiden antamaa. Omaishoidon rahallinen korvaus ja tukipalvelut on pienempi kuin omaishoitajien tekemän työn yhteiskunnallinen arvo on.

Kyselyn perustella nähdään, että eläkeläiset eivät ole yksinomaan julkisten menojen kohde, vaan he ovat merkittävä ja monipuolinen taloudellinen toimijaryhmä. He osallistuvat työmarkkinoille, maksavat huomattavia määriä veroja ja siirtävät varallisuutta seuraaville sukupolville.

Eläkeläiset ovat vapaaehtoistyön aktiivisimpia tekijöitä ja vastaavat merkittävästä osasta epävirallisen hoivan miljardiluokan yhteiskunnallista arvosta. Heidän panoksensa vahvistaa sosiaalista kestävyyttä ja täydentää julkisia palveluja tavalla, jonka taloudellinen merkitys on huomattava. Näin ollen heidän nettovaikutuksensa kansantalouteen on huomattavasti laajempi kuin pelkkä eläkemenoihin perustuva tarkastelu antaisi ymmärtää.

Eläkeläisten vaaliaktivisuus on korkea. Vuonna 2024 eläkkeensaajia asui Suomessa noin 1,61 miljoonaa henkilöä. Yli 70-vuotiaita eläkeläisiä on noin 1 miljoona. ETK 2025

Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa ja vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa äänestysaktiivisuus oli korkeinta 65–75-vuotiaiden keskuudessa, joista yli 70–80 % kävi äänestämässä. Tilastokeskus

Johtopäätökset

Kyselyyn vastanneiden suuri määrä (12 436) ja vastausten sisällöllinen yhdenmukaisuus osoittavat, että eläkkeiden leikkausvaatimukset koskettavat eläkeläisiä syvästi, paitsi taloudellisesti niin myös oikeudellisesti ja inhimillisesti. Tulokset antavat selkeän suunnan eläkkeen varassa elävien ihmisten näkemyksistä.

1. Eläkkeiden leikkauksilla olisi laaja-alaisia toimeentulovaikutuksia

Merkittävä osa vastaajista elää jo nyt taloudellisesti niukoissa olosuhteissa. Yli puolet ilmoittaa toimeentulovaikeuksista, ja lähes joka kuudes joutuu tinkimään välttämättömistä menoista. Neljännekseltä puuttuvat riittävät säästöt, ja 42 % on viimeisen vuoden aikana turvautunut säästöihinsä.

Tulokset osoittavat, että monilla eläkeläisillä taloudellinen liikkumavara on pieni. Pysyväkin pieni leikkaus eläkkeeseen, indeksikorotuksiin tai verotuksen kiristyminen voisi horjuttaa kotitalouden tasapainoa merkittävästi.

2. Väite eläkeläisten osallistumattomuudesta säästötoimiin ei saa tukea

Kysely ja sitä täydentävä tilasto- ja tutkimustieto eivät tue väitettä, että eläkeläiset olisivat jääneet julkisen talouden sopeutustoimien ulkopuolelle.

Eläketulon verotusta on kiristetty, eläkeläisten sairaanhoitomaksuja korotettu, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja nostettu merkittävästi ja eläkkeensaajan asumistuen ehtoja heikennetty. Näillä päätöksillä on ollut konkreettisia vaikutuksia suureen joukkoon eläkeläisiä.

Tulosten perusteella eläkeläiset kokevat jo osallistuneensa sopeutustoimiin toimeentulonsa, terveytensä ja jopa turvallisuutensa kustannuksella.

3. Leikkausten kansantaloudellista hyötyä epäillään

Eläkkeet kohdentuvat pääosin kotimaiseen kulutukseen. Ne ylläpitävät paikallista kysyntää, yritystoimintaa ja verotuloja. Vastaajien näkemyksen mukaan eläkkeiden leikkaaminen heikentäisi ostovoimaa ja voisi vähentää verokertymää sekä kasvattaa muiden tukimuotojen tarvetta.

Leikkausten nettovaikutus julkiseen talouteen ei näin ollen ole yksiselitteinen.

4. Kyse on oikeudellisesta ja moraalisesta kysymyksestä

Eläke koetaan vahvasti ansaituksi oikeudeksi. Työuran ajan palkkatuloista on kerrytetty työeläkejärjestelmään varoja. Eläkkeeseen puuttuminen mainitaan monissa vastauksissa omaisuudensuojan heikentämiseksi ja luottamuksen murenttamiseksi.

Eläkejärjestelmän ennakoitavuus on keskeinen osa sukupolvien välistä sopimusta. Jos maksussa olevien eläkkeiden tasoa heikennetään, vaikutus ulottuu luottamukseen järjestelmää kohtaan laajemminkin.

5. Huolestuneisuus ja vähättelyn kokemus ovat demokratiahaaste

Kahdeksan kymmenestä vastaajasta on ollut huolissaan eläkkeiden leikkausvaatimuksista, ja valtaosa kokee eläkeläisten tulevan vähätellyksi julkisessa keskustelussa.

Kyse ei ole vain taloudellisesta epävarmuudesta, vaan kokemuksesta, että oma ihmisarvo ja elämänmittainen työpanos kyseenalaistetaan. Tällainen kokemus voi heikentää luottamusta päätöksentekijöihin ja lisätä sukupolvien välistä vastakkainasettelua.

6. Eläkeläiset ovat merkittävä yhteiskunnallinen voimavara

Eläkeläiset eivät ole pelkästään tulonsiirtojen saajia. He maksavat huomattavia määriä veroja, osallistuvat työelämään, tekevät vapaaehtoistyötä, tarjoavat epävirallista hoivaa ja tukevat taloudellisesti lapsiaan ja lastenlapsiaan.

Eläkkeiden leikkausten vaikutukset eivät kohdistuisi vain eläkeläisiin itseensä, vaan heijastuisivat perheverkostoihin, työikäisten arkeen ja julkisten palvelujen tarpeeseen.

Yhteenveto

Kyselyn perusteella eläkkeiden leikkaaminen näyttäytyy riskialttiina sekä sosiaalisesti, taloudellisesti että demokraattisesti.

Tulokset osoittavat, että:

- monen eläkeläisen taloudellinen asema on jo valmiiksi hauras,
- eläkeläiset ovat jo osallistuneet julkisen talouden sopeutukseen,
- lisäleikkaukset voisivat heikentää kotimaista kysyntää ja lisätä muuta julkista menotarvetta,
- ja että keskustelutapa itsessään on synnyttänyt laajaa epäluottamusta ja huolta.

Eläkepolitiikassa ei ole pelkästään taloudesta. Kyseessä on ovat myös luottamus, oikeudenmukaisuus ja se miten yhteiskunta kohtelee elämäntyönsä tehneitä kansalaisiaan.